

Turinys

V skyrius. Nerami planeta

Fejerverkas iš Žemės gelmių.....	2
Etna – Europos nenuorama	3
Žvilgsnis į Žemės gelmes.....	4
Ką galėtų papasakoti akmenys?	5
Žemė – milžiniška dëlionė	7
Kas vyksta plokščių pakraščiuose?.....	10
Įsivertinimas	11

Žemės drebėjimai – plokščių judėjimo

padariniai	12
Cunamis – visa griauanti banga	14
Apsauga nuo žemės drebėjimų	15
Audrų milžinai	16
Upės – kraštovaizdžio dizainerės	18
Nevaldoma upių galia	20
Įsivertinimas	21

VI skyrius. Įvairus pasaulis

Žemė viena – pasauliai skirtingi.....	22
Vaikai be vaikystės	23
Kaip gyvena pasaulio moterys?	24
Karai ir konfliktai	25
Pagalba kitiems.....	26
Įsivertinimas	27

VII skyrius. Mūsų bendras pasaulis

Tarp tradicijų ir pažangos.....	28
Kas yra globalizacija?	29
Medijų globalizacija	30
Džinsai – pasaulinė prekė	32
Laimėtojai ir pralaimėtojai	33
Ką slepia tavo mobilusis telefonas?.....	34
Ištekliai – pasaulio problema.....	35
Kas yra visuotinės problemos?	36
Įsivertinimas	38

Pasaulio politinis žemėlapis.....	39
Pasaulio gamtinis žemėlapis	40

Mielieji moksleiviai,

atliekant kai kurias užduotis šiame sąsiuvinyje, teks naudotis geografijos vadovėliu ŽEMĖ 7, gana dažnai prireiks ir geografijos atlaso. Tam, kad darbas vyktų sparčiau, kai kuriose užduotyse nurodomi simboliai:

– naudotis geografijos vadovėliu;

– ieškoti informacijos internete;

– pasitelkti geografijos atlasą;

8–9 p. – temos puslapis vadovėlyje.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

Projekto vadovas Rytas Šalna

Autoriai: Lina Barauskienė, Angelė Pakamorienė, Rytas Šalna

Kalbos redaktorė Renata Levickienė

Dizainerė ir maketuotoja Indrė Salanginaitė

Viršelio autorė Indrė Salanginaitė

© Lina Barauskienė, Angelė Pakamorienė, Rytas Šalna

© Leidykla „Briedis“, 2024

ISBN 978-609-494-112-2

BRIEDIS

Iliustracijų šaltiniai:

Rick McKee; Marius Zavadskis; Richter skala 6.9, Justus Perthes verlag Gotha GmbH, Gotha 1997; Berghof Foundation, Servicestelle Friedensbildung; Sensvector. Westermann Schroedel Diesterweg Schöningh Winklers GmbH, Braunschweig; www.dreamstime.com: Georgii Dolgykh; Wisconsinart; Birute Vijeikiene; Fotolesnik; Brizmaker; Huating; Yiannis Papadimitriou; Zsuzsac; Denis Zorin; Mast3r; Oceloti; Bambam Kumar Jha; Wirestock; Valerii Molodavkin; Altitudevs; 7vector; Smokingcoolcat; Pakorn Kumruen; Smandy; Chesterf; Gstudioimagen; Anna Rassadnikova; Hrlumanog; Valerii Solodky; Chotwitnote, www.shutterstock.com: Nackartwork.

1 Islandija sustabdė pasaulį

2010 m. išsiveržus Islandijos ugnikalniui Ejařadlajokudliui, per kelias valandas buvo uždaryta daugybė Europos oro uostų. Tai paveikė milijonus žmonių, o šios stichijos pabaigos niekas negalėjo prognozuoti.

1. Išvardyk penkias šalis, kurių visa teritorija pateko į išplitusių pelenų zoną.

.....

2. Paaiškink, kodėl didžioji dalis pelenų nusidriekė rytų kryptimi.

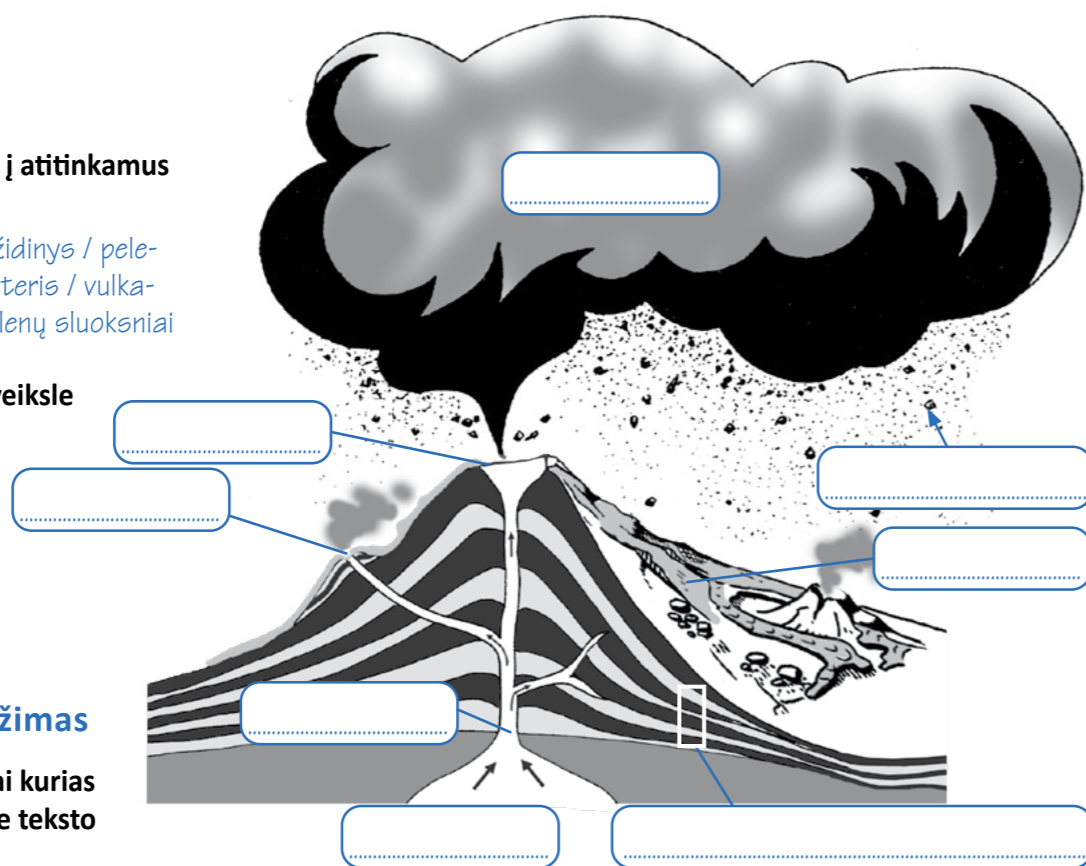
.....

2 Ugnikalnis

1. Įrašyk nurodytas sąvokas į atitinkamus langelius paveiksle.

krateris / lava / magmos židinytis / pelenai / stemplė / šoninis krateris / vulkaninės bombos / lavos ir pelenų sluoksniai

2. Raudonai nuspalvink paveiksle magmą ir lavą.

3 Ugnikalnio išsiveržimas

2 užduotyje išvardytas kai kurias sąvokas įrašyk praleistose teksto vietose.

Aukštos temperatūros veikiamos uolienos Žemės gelysė pradeda lydėtis. Išsilydžiusios ima kauptis ir siaura kyla į viršų. Didėjant spaudimui, sustingusi lava ugnikalnio sprogsa ir didžiulės jėgos išmetama aukštyn. Virš ugnikalnio iškyla milžiniškas ir debesis. Dideliu greičiu ant žemės krinta Iš kraterio išsiveržusi ugnikalnio šlaitais teka žemyn, viską naikindama ir degindama.

1 Etna

Remkis ir atlik šias užduotis.

1. Surink duomenis apie didžiausią Europos ugnikalnį.

Ugnikalnio tipas:

Šalis:

Padėtis saloje:

Žinomi miestai greta:

Paskutinis išsiveržimas:

Aukštis virš jūros lygio:

Pavojingumas:

Ypatumai:

2 Ugnikalnių nauda

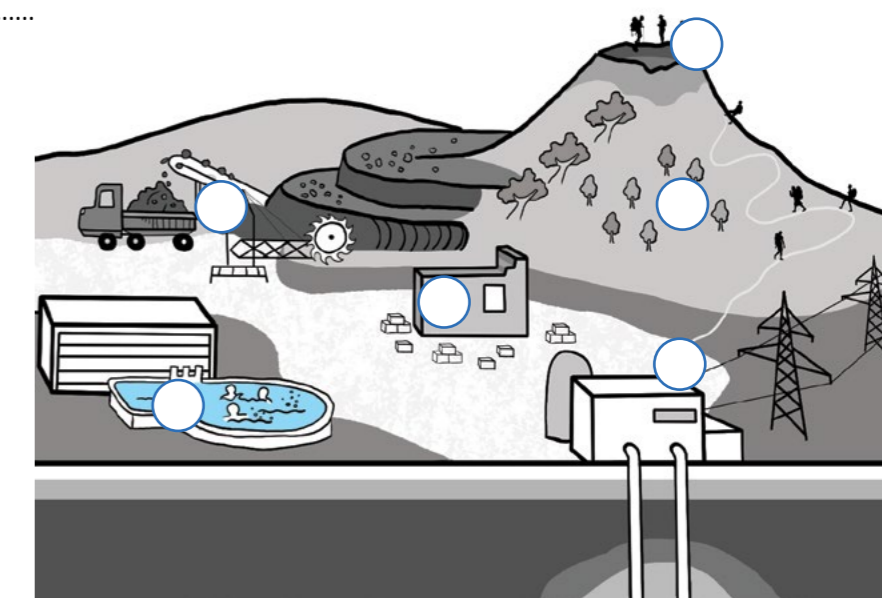
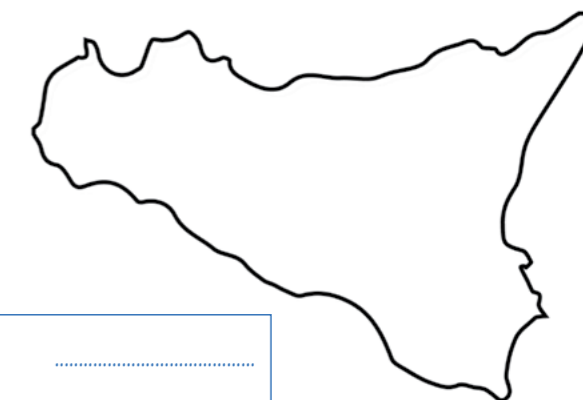
Šiame paveiksle vaizduojama, kaip žmonės gali išnaudoti ugnikalnius.

1. Praleistose sakinių vietose įrašyk tinkamus žodžius.

dirvožemiai / elektrai / rūdos / statybai / turistų / vanduo / vaisiai / tiesimui / šildymui / daržovės

2. Paveiksle į apskritimus įrašyk tinkamo teiginio skaičių.

2. Sicilijos salos kontūriniame žemėlapyje pažymėk Etnos ugnikalnį, jį juosiantį kelią, didžiausius salos miestus. Sutartinius ženklus nurodyk legendoje.

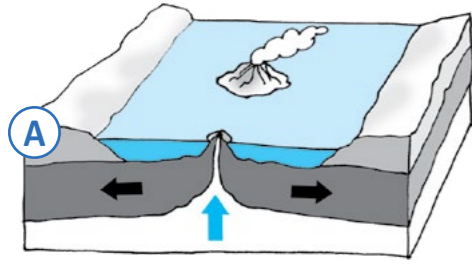
- 1 Daug iš viso pasaulio atvyksta pasigrožėti ugnikalniais.
- 2 Prie ugnikalnių randama tokių išteklių kaip pemza, įvairių metalų ir siera.
- 3 Ugnikalnių šlaituose ir apylinkėse trykštantis turi gydomųjų ypatybių.
- 4 Vulkaninės uolienos tinka namų , kelių
- 5 Vulkaniniai yra labai derlingi. Juose puikiai auga ir
- 6 Žemės šilumą galima panaudoti ir gaminti.

1 Procesai plokščių pakraščiuose

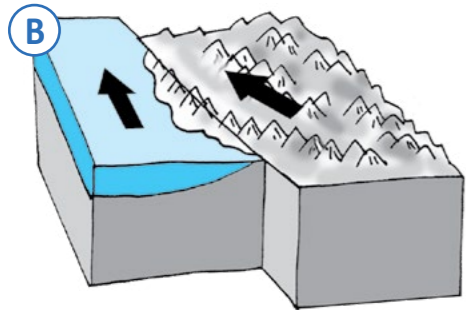
1. Naudokis litosferos plokščių susidūrimo vietų paveikslėliais, raktiniais žodžiais ir apibūdink kiekvieną plokščių susidūrimo atvejį.

Pastaba: kai kurie raktiniai žodžiai prineis gali būti panaudoti du kartus, pakeičiant jų gramatinę formą.

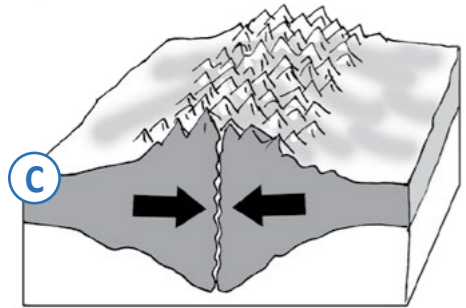
dideliame gylje uolienos lydosi / nauja vandenyninė pluta / plokštės susikabina / raukšliniai kalnai / skverbiasi magma / slenka viena greta kitos / susiduria / nyra į mantiją / tolsta viena nuo kitos / vandenyno vidurio kalnagūbris / vulkaninės salos / vulkanizmas / giliavandenė įduba

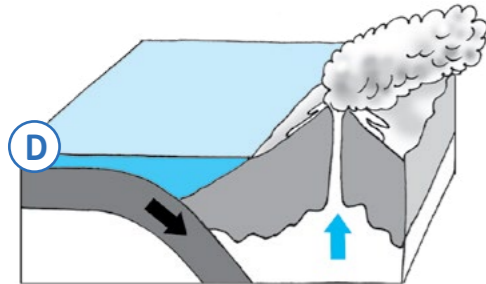
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

2. Naudokis ir ir rask po du kiekvieno plokščių sandūros tipo pavyzdžius.

A **C**
.....
B **D**
.....

- Puikiai** – viską supratau ir galiu paaiškinti kitiems.
- Gera** – beveik viską supratau, bet negaliu paaiškinti kitiems.
- Patenkinamai** – ne viską supratau, turiu dar pasimokyti.
- Silpnai** – buvo sunku, nesupratau, turiu konsultuotis su mokytoju.

Įsivertinimas

V skyrius
Nerami planeta

Šiame vadovėlio skyriuje daug visko sužinojai ir išmokai. Elkis sąžiningai ir įsivertink savo žinių lygį. Jei matysi, kad tam tikrų žinių dar trūksta, kažko negali ar nemoki padaryti, galėsi grįžti į vadovėlį ir pasikartoti arba kreiptis į geografijos mokytoją.

1 Fejerverkai iš Žemės gelmių 6–7 p.

- a) Galiu savais žodžiais nusakyti, kaip vyksta ugnikalnio išsiveržimas.
- b) Galiu apibūdinti ugnikalnio sandarą.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

2 Etna – Europos nenuorama 8–9 p.

- a) Galiu apibūdinti Etnos ugnikalnio geografinę padėtį.
- b) Galiu nusakyti Etnos ugnikalnio keliamus pavojus.
- c) Galiu nurodyti Etnos ugnikalnio teikiamą naudą vietiniams gyventojams.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

3 Žvilgsnis į Žemės gelmes 14–15 p.

- a) Galiu nusakyti Žemės gelmių tyrimo sunkumus.
- b) Galiu apibūdinti Žemės sandaros dalis ir nurodyti jų bruožus.
- c) Galiu paaiškinti, kuo skiriasi žemyninė ir vandenyninė Žemės pluta.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

4 Ką galėtų papasakoti akmenys? 16–17 p.

- a) Galiu nusakyti, kaip susidaro magminės, nuosėdinės ir metamorfinės uolienos.
- b) Galiu apibūdinti uolienų kaitos ratą ir kaip vienos uolienos virsta kitomis.
- c) Galiu pateikti skirtingos kilmės uolienų pavyzdžių.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

5 Žemė – milžiniška dėlionė 18–19 p.

- a) Galiu apibūdinti žemynų padėtį geologinėje praeityje.
- b) Galiu paaiškinti A. Vėgenerio hipotezės esmę.
- c) Galiu apibūdinti dabartinį litosferos plokščių išsidėstymą Žemėje.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

6 Kas vyksta plokščių pakraščiuose? 20–21 p.

- a) Galiu atpažinti pagrindinius plokščių sandūros tipus.
- b) Galiu paaiškinti litosferos plokščių pakraščiuose vykstančius procesus.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Man šiame skyriuje patiko:

.....
.....
.....
.....

Dar reikėtų pasimokyti:

.....
.....
.....
.....

Vardas, pavardė

Data